

Бібліотека «Шкільного світу»

Трудове навчання

Українська

ВИШИВКА

5–11 класи

ШКІЛЬНИЙ
СВІТ
ЕКСПЕРТ
у галузі освіти

Природничо-математичний напрям

Бібліотека «Шкільного світу»
Заснована у 2003 р.

*Надія Боринець,
Ірина Ходзицька*

**Трудове навчання.
Українська
вишивка
5—11 класи**

Трудове навчання. Бібліотека

Київ
«Шкільний світ»
2011

УДК 373.5.091.33-027.22:746.3(=161.2)

ББК 74.263

Б82

Упорядник: Л. Рак

Редакційна рада:

Л. Рак — відмінник освіти України,
М. Мосієнко — канд. філол. наук, Г. Кузьменко

Боринець Н. І.

Б82 Трудове навчання : українська вишивка : 5—11 класи / Н. Боринець, І. Ходзицька ; упоряд. Л. Рак. — К. : Шк. світ, 2011. — 128 с. — (Бібліотека «Шкільного світу»).

ISBN 978-966-451-000-1.

ISBN 978-966-451-548-8.

Книжка має на меті допомогти освоїти різні вишивальні шви на уроках під час вивчення варіативних модулів, передбачених програмою з трудового навчання для 5—9 класів, технологій — для 10—11 класів та в позаурочний час. Вона містить інструкційні карти з короткими відомостями про кожний шов, його графічне зображення, послідовність виконання; зразки візерунків для вишивання та оздоблення вишивкою рушників, серветок, швейних та інших виробів; шаблони для складання власних візерунків. Візерунки розроблені так, щоб їх можна було вишивати не одним, а кількома швами, як і передбачено програмами для 5—11 класів. У книжці даються поради щодо використання матеріалів та інструментів під час вишивання, правила безпечної праці та санітарно-гігієнічні вимоги. Уміщено завдання для перевірки знань та вмінь учнів.

Книжка буде корисною учням, учителям трудового навчання, слухачам курсів підвищення кваліфікації вчителів, керівникам гуртків, факультативів, студій, а також любителям народної вишивки.

УДК 373.5.091.33-027.22:746.3(=161.2)

ББК 74.263

ISBN 978-966-451-000-1 (б-ка «Шк. світу»)

ISBN 978-966-451-548-8

© Боринець Н., Ходзицька І., 2011

© Л. Рак, упорядкування, 2011

© ТОВ Видавництво «Шкільний світ»,
дополіграфічна підготовка, 2011

ЗМІСТ

Передмова	4
Розділ 1. Підготовка до вишивання	
Матеріали, інструменти та пристосування	7
Санітарно-гігієнічні вимоги під час вишивання	10
Правила безпечної праці під час ручних робіт	12
Розділ 2. Інструкційні карти для виконання швів	
Визначення довжини та закріплення нитки	13
Початкові шви	16
Поверхнево-нашивні лічильні шви	24
Поверхнево-нашивні вільні шви	59
Наскрізні шви	62
Крайові шви	66
Розділ 3. Знаки-символи у візерунках української вишивки	
Знаки-символи. Дерево життя	70
Шаблони для складання візерунків	76
Візерунки для вишивання	79
Розділ 4. Завдання для перевірки знань та вмінь учнів	
Методичні рекомендації	100
Задачі	103
Диктанти	105
Тестові завдання	109
Кросворди	120
Творчі завдання	123
Література	127

Передмова

Українська народна вишивка — один із видів декоративно-ужиткового мистецтва, який протягом багатьох століть формувався, розвивався, удосконалювався. У вишивці яскраво розкривається душа українського народу, його прагнення до краси. Це давнє і вічномолоде мистецтво.

Декоративним оздобленням одягу і предметів побуту наші предки займалися з давніх-давен, про що свідчать археологічні знахідки, писемні пам'ятки, відомості древніх істориків.

Багатьма поколіннями майстрів створювалось художнє оздоблення виробів вишиванням. З раннього віку за роботою дорослих спостерігали діти, навчалися способам та прийомам обробки матеріалів, оволодівали секретами майстерності, створювали своїми руками нескладні побутові речі. Традиційно, кожна дівчина, жінка (незалежно від статусу) повинна була вміти оздоблювати вишивкою різноманітні вироби: хустки й хустинки, рушники, одяг, постільну та натільну білизну, скатертини тощо. Народна традиція оздоблювати вироби вишивкою відроджується. Зараз вишивають і пропагують свою майстерність не тільки народні майстри. Кількість любителів вишивання постійно збільшується.

До наших днів дійшло майже 100 технік (швів) вишивання.

За способом виконання шви поділяють на *вільні* та *лічильні*. Вільні техніки вишивання виконують за заздалегідь наміченими контурами узорів, а лічильні — точно рахуючи нитки тканини. Тому для виконання вільних швів можна використовувати будь-яку тканину, а для лічильних — тканину полотняного переплетення або спеціальну тканину для вишивання — *канву*.

За технікою вишивання шви поділяють на *поверхнево-нашивні* (*глухі*) і *наскрізні* (*ажурні*). Поверхнево-нашивні шви виконують на суцільній поверхні тканини, а наскрізні — розміщують у самій тканині (на смужці з ниток, висмикнутих із тканини).

Залежно від *вигляду лицьового і виворітного боків* шви поділяють на *однобічні* (лицьовий і виворітний боки мають неоднаковий вигляд) і *двобічні* (лицьовий і виворітний боки мають однаковий вигляд).

Різноманітність технік вишивання дає змогу відобразити у виробах неповторність навколишнього світу, прикрасити предмети побу-

ту, одяг. Вишивання розвиває творчі здібності, почуття прекрасного, дає можливість створювати красу своїми руками.

Українська народна вишивка вивчається у шкільному курсі трудового навчання (технологій).

У новій редакції програми трудового навчання для 5—9 класів (2010 р.), предмета «Технології. 10—11 клас» передбачено вивчення української народної вишивки як в інваріантній (обов'язковій) частині програми, так і варіативній (вибірковій). У школі може бути й профільне навчання — технологічний клас, який поглиблено вивчає українську народну вишивку.

Робота з вишивання не тільки цікава, а й корисна для дітей. Вона має загальноосвітнє й виховне значення. У процесі занять учні набувають певних трудових умінь, оволодівають доступними їм прийомами ручного шиття, навчаються практично осмислювати свою роботу, працювати індивідуально. Разом з тим, вони ознайомлюються з народним декоративним мистецтвом, яке пробуджує любов до рідного народу, сприяє розвитку художнього смаку, навчає оцінювати художні якості речей. Крім того, заняття з вишивання дають можливість учням навчатися робити тонкі й точні рухи пальців і рук, що сприяє розвитку дітей. Недарма кажуть, що розум дітей — на кінчиках пальців.

Книжка містить:

1. *Матеріали, інструменти та пристосування, які допоможуть підготуватись до вишивання:* їх перелік, властивості та призначення; санітарно-гігієнічні вимоги та правила безпечної праці, яких треба дотримуватись, щоб не зашкодити своєму здоров'ю.

2. *Інструкційні карти для виконання швів.* Короткі відомості про шов та його застосування. Схематичне зображення шва та опис послідовності його виконання допоможуть швидко оволодіти швом. Карти включають також додаткові завдання, розраховані на учнів, які швидко оволодівають необхідними вміннями і мають бажання їх розширити.

3. *Візерунки для вишивання.* В українській народній вишивці традиційно використовуються *символи* для створення візерунків. Це сприятиме навчанню учнів самостійно створювати образи для вишивки.

Візерунки, які пропонуються, розроблені відповідно до тих швів, що вивчаються. Кожен візерунок можна вишивати кількома швами. Візерунки можна використовувати для вишивання рушників, закладенок для книжок, серветок, а також для оздоблення швейних виробів

(дитячих кишень, фартушків тощо). Перелік використаних швів у візерунках, що пропонуються, допоможе вибрати малюнок для вишивання, урахувуючи призначення виробу, складність швів та час, необхідний для виготовлення виробу. Цікаві малюнки для вишивання з використанням природного матеріалу.

Шаблони для складання візерунків вишивки допоможуть тим, хто не вміє малювати.

4. *Завдання для перевірки знань та вмінь учнів з української вишивки.* Різноманітні види завдань — задачі, диктанти, тестові завдання, завдання-картки, кросворди, творчі завдання — допоможуть учителю здійснювати на уроці диференційований підхід не тільки для виявлення знань учнів, а й закріплення матеріалу.

Матеріал, поданий у книжці, буде корисним учням, учителям трудового навчання (технологій), керівникам гуртків, факультативів, студій, слухачам курсів підвищення кваліфікації вчителів, усім, хто захоплюється українською вишивкою.

Надія БОРИНЕЦЬ, доцент кафедри методики природничо-математичної освіти і технологій Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету ім. Б. Д. Грінченка;

*Ірина ХОДЗИЦЬКА, учитель-методист трудового навчання
СЗШ № 243 м. Києва, методист-кореспондент*

Навчальне видання

Бібліотека «Шкільного світу»

Боринець Надія Іванівна, Ходзицька Ірина Юліївна

Трудове навчання. Українська вишивка. 5—11 класи

Упорядник Рак Людмила Миколаївна

Фаховий редактор *Ю. Манько*
Коректор *Л. Воронкова*
Дизайн обкладинки *Л. Карасьова*
Верстальник *Т. Жуковська*
Набірник *М. Алейнікова*

Формат 60×84/16.

Умовн. друк. арк. 7,44 Наклад 2000 пр.

Зам. 600

ТОВ Видавництво «Шкільний світ»

01014, м. Київ, вул. Тимірязєвська, 2

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ДК № 775 від 21.02.2002 р.

Видруковано з готових діапозитивів в ОП «Житомирська облдрукарня»,
10014, Житомир, вул. Мала Бердичівська, 17

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
серія ЖТ № 1 від 06.04.2001 р.